

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**

Lietuvos skyrius

SKAIDRUMO TRENIRUOČIŲ PLANAS. PAGRINDINĖS SPORTO FINANSAVIMO RIZIKOS

Viešoji įstaiga „Transparency International“ Lietuvos skyrius (TILS) yra tarptautinės organizacijos „Transparency International“ padalinys, veikiantis Lietuvoje nuo 2000 m. TILS - nepolitinė organizacija, bendraujanti ir koordinuojanti savo veiklą tiek su vyriausybinėmis, tiek nevyriausybinėmis organizacijomis Lietuvoje bei užsienyje.

Studiją rengė ir koordinavo: Paulius Murauskas, Rugilė Trumpytė, Sergejus Muravjovas

Konsultavo: doc. dr. Rūta Žiliukaitė

„Transparency International“ Lietuvos skyrius dėkoja prie studijos prisidėjusioms savanorėms: Marijai Žalpytei, Rūtai Tamošaitytei, Justinai Linartaitei ir Viktorijai Laurinavičiūtei.

Siekiant užtikrinti šioje ataskaitoje pateiktos informacijos tikslumą, buvo imtasi visų tam reikalingų priemonių. Vis dėlto „Transparency International“ Lietuvos skyrius negali prisiimti atsakomybės už pasekmes, galinčias atsirasti dėl šios informacijos naudojimo kitais tikslais ar kituose kontekstuose. Ši ataskaita naudoja informaciją, kuri buvo aktuali iki 2016 metų lapkričio mėnesio, tad joje gali būti neįtraukti vėlesni teisės aktų ar praktikos pakeitimai.

Ši Lietuvos viešojo sektoriaus sportui skiriamų finansų skaidrumo studija yra finansuojama „Transparency International“ Sekretoriato, o projektą įgyvendina „Transparency International“ Lietuvos skyrius.

Šis leidinys atspindi tik studijos autoriaus požiūrį ir „Transparency International“ Sekretoriatas negali būti laikomas atsakingu už bet kokį leidinyje pateiktos informacijos panaudojimą.

© 2016 „Transparency International“ Lietuvos skyrius. Visos teisės saugomos.

www.transparency.lt

TURINYS

1. SANTRAUKA IR REKOMENDACIJOS	2
2. ĮVADAS	4
2.1 METODOLOGIJA	4
3. VIEŠOJO SEKTORIAUS LĖŠOS SPORTUI	5
3.1. VIEŠOJO SEKTORIAUS LĖŠŲ SKYRIMAS	5
3.1.1. Vieningų ir viešų kriterijų nebuvimas	5
3.1.2. Neefektyvus valstybės paramos administravimas	6
3.1.3. Projektinio finansavimo trūkumai	6
3.1.4. Neskaidri valstybės įmonių parama sportui	7
3.1.5. Skirtingi atsiskaitymo standartai	7
3.2. STRATEGINIAI SPORTO POLITIKOS TIKSLAI IR INSTITUCIJŲ DARBO EFEKTYVUMAS	8
3.2.1. Nekonkretūs sporto finansavimo prioritetai	8
3.2.2. Atsakingų institucijų veiklos koordinavimo stoka	8
4. PAGRINDINIAI LIETUVOS SPORTO SUBJEKTAI	9

1. SANTRAUKA IR REKOMENDACIJOS

Šios „Transparency International“ Lietuvos skyriaus (TILS) studijos pagrindinis tikslas yra sužinoti, (I) kokios Lietuvos viešojo sektoriaus institucijos ir kaip administruoja sporto ir kūno kultūros veikloms skirtas lėšas, (II) kokiais kriterijais remiantis šios lėšos paskirstomos konkrečioms sporto šakoms ir organizacijoms bei (III) kokie atskaitingumo reikalavimai yra keliami šių lėšų gavėjams.

Atliekant studiją TILS atliko konfidencialius pusiau struktūruotus kokybinius interviu su sporto srityje dirbančiais ekspertais iš viešojo ir privataus sektorių, sporto žurnalistikos, akademijos bei sporto federacijų ir klubų. Studijoje analizuojamos aktualiausios ekspertų įvardintos sporto finansavimo problemos.

Žemiau pateikiame esminių problemų ir rekomendacijų santrauką.

- I. **Atskaitingumo ir viešumo reikalavimai lėšų gavėjams** – viešasis sektorius netaiko vieningų atsiskaitymo standartų valstybės ar savivaldybių skiriamų lėšų gavėjams, tik pavieniai sporto klubai ar federacijos už gautas lėšas atsiskaito viešai, tad gyventojai negali sužinoti, kaip buvo panaudotos sportui skirtos valstybės lėšos. **TILS siūlo:**

(1) Priimti viešus atsiskaitymo už gautas lėšas standartus, kurie būtų taikomi viešojo sektoriaus lėšų gavėjams sporto ir kūno kultūros srityje.

(2) Įpareigoti lėšų gavėjus – ypač sporto šakas vienijančias organizacijas (federacijas, asociacijas, susivienijimus) – už gautų lėšų panaudojimą atsiskaityti viešai ir atvirų duomenų formatu.

(3) Užtikrinti, jog lėšas skiriančios institucijos atlieka išsamią lėšų panaudojimo stebėseną ir viešai skelbia šios stebėsenos ataskaitas.

- II. **Viešojo sektoriaus lėšų skirstymo pagrindai** – nėra žinoma, kiek tiksliai lėšų viešasis sektorius kasmet skiria sportui ir kūno kultūrai. Aiškių kriterijų trūkumas skirstant lėšas sukuria sąlygas neskaidriems sprendimams ir padidina interesų konfliktų riziką. Finansavimas

daugiausiai vykdomas projektiniu, ne programiniu pagrindu, o tai apriboja lėšų davėjų galimybes įvertinti skirtų lėšų naudingumą siekiant ilgalaikių Lietuvos sporto tikslų. **TILS siūlo:**

- (1) Nustatyti ilgalaikius kriterijus, pagal kuriuos viešojo sektoriaus institucijos skirstytų paramą sporto organizacijoms. Užtikrinti, kad šie kriterijai būtų taikomi objektyviai ir nešališkai.
- (2) Kur įmanoma, atsisakyti projektinio finansavimo modelio ir pereiti prie programinio finansavimo modelio.
- (3) Viešai pateikti paraiškų vertinimus nurodant sprendimų dėl finansavimo ar nefinansavimo motyvus.

III. Strateginiai sporto politikos tikslai ir institucijų darbo efektyvumas – nors 2011 m. buvo priimta pirmoji Valstybinė sporto plėtros strategija, ji nenumatė ilgalaikių valstybės prioritetų ir tikslų sporto finansavimo srityje. Ne visada aiškus valstybės ir savivaldybių atsakomybių pasidalinimas sudaro prielaidas neefektyviam viešojo sektoriaus lėšų skirstymui ir apsunkina stebėseną. **TILS siūlo:**

- (1) Sukonkretinti ilgalaikes valstybės sporto prioritetines sritis ir užtikrinti finansavimą jų įgyvendinimui.
- (2) Užtikrinti, jog būtų aiškiai nustatytos viešojo sektoriaus institucijų atsakomybės ir efektyvus veiksmų koordinavimas tarp jų.
- (3) Didinti nacionalinių institucijų ir savivaldybių bendradarbiavimą siekiant ilgalaikių sporto ir kūno kultūros tikslų.

2. ĮVADAS

Pagrindinis studijos tikslas yra sužinoti, (I) kokios Lietuvos viešojo sektoriaus institucijos¹ ir kaip administruoja sporto ir kūno kultūros veikloms skirtas lėšas, (II) kokiais kriterijais remiantis šios lėšos paskirstomos bei (III) kokie atskaitingumo reikalavimai yra keliami šių lėšų gavėjams. Iš viso sportui 2010 – 2012 m. valstybė kasmet skyrė apie 110 mln. Eur.²

Šie klausimai tapo itin aktualūs po to, kai 2015 m. pradėtas Valstybinės mokesčių inspekcijos (VMI) tyrimas nustatė, kad sporto organizacijos naudoja lėšas pažeidžiant Vyriausybės numatytą tvarką ir dalį atlygio sportininkams moka maistpinigių ar prizų forma, kartais – už kiekvieną kalendorinę dieną. Už 2013 – 2015 m. laikotarpį nustatyta 712 tūkst. EUR nesumokėtų ar nedeklaruotų mokesčių.³

Taip pat pasitaiko, kad sporto organizacijų lėšos apgaulingai naudojamos prisidengiant sutartimis už žaidėjų įvaizdžio naudojimą ar sutartimis su agentais už jų, kaip įtariama, fiktyvias paslaugas. Tai leidžia sporto klubams pateikti realios situacijos neatspindinčius biudžetus ir taip išvengti mokesčių mokėjimo. Be to, dalis VMI tirtų juridinių asmenų, įsiregistravusių kaip ne pelno siekiančios organizacijos, negalėjo pateikti įrodymų apie organizuotas varžybas ar nemokamus renginius visuomenei.

Pastaruosiu metu teisėsauga taip pat yra pradėjusi keletą ikiteisminių tyrimų, susijusių su vienu populiariausių sporto šakų Lietuvoje aukščiausių lygų sporto klubų finansais.⁴

2.1 METODOLOGIJA

Viešojo sektoriaus lėšas sportui skirsto pagal savo administracinius įgaliojimus skirtingos valstybės bei savivaldybių institucijos, o jas gauna skirtingus administracinius gebėjimus turinčios sporto įstaigos, besiskiriančios atstovaujamos sporto šakos masiškumu ir populiarumu. Norint sistemaiškai apžvelgti sporto finansavimą, studija atlikta taikant šiuos metodus:

Tyrimo metodai:

1. Teisės aktų analizė;
2. Statistinių duomenų apžvalga;

1 Šioje studijoje terminas „viešojo sektoriaus skiriamos lėšos sportui“ yra vartojamas plačiąja prasme, t.y. apimantis bet kurios viešojo sektoriaus institucijos skiriamas lėšas sporto ir kūno kultūros veikloms vykdyti.

2 Preliminarūs KKSD skaičiavimai. Aktualesnės statistikos šiuo metu nėra.

3 VMI kontrolės veiksmus 2016 m. gruodžio mėn. tebetęsė, taigi šis skaičius gali kisti.

4 Pavyzdžiui, teismui perduota baudžiamoji byla dėl Panevėžio „Ekranas“ futbolo klubo lėšų apskaitos: <http://www.15min.lt/sportas/naujiena/futbolas/norite-tapti-daugkartiniu-lietuvos-cempionu-pradine-kaina-50-tukst-euru-24-713473> [žiūrėta 2016.11.18]; FNTT atliktos kratos Šiaulių „Šiaulių“ sporto klube: <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/fntt-atlieka-kratas-siauliu-krepsinio-klube-del-200-tukst-euru-paramos-56-719386> [žiūrėta 2016.11.29].

3. Pusiau struktūruoti giluminiai interviu su žmonėmis, dirbančiais sporto politiką formuojančiose ir įgyvendinančiose institucijose, sporto federacijose, klubuose, savivaldybėse ir ministerijose, nepriklausomais tyrėjais, sportininkais.

Pusiau struktūruotų giluminių interviu dalyviai buvo atrinkti iš keturių pašnekovų - ekspertų⁵ grupių:

1. Viešojo sektoriaus atstovai, kurie yra atsakingi už sporto ir kūno kultūros politikos formavimą, įgyvendinimą bei lėšų sporto organizacijoms skirstymą;
2. Sportininkai, sporto federacijų bei klubų atstovai;
3. Akademikai, sporto žurnalistai;
4. Teisėsaugos ir priežiūros institucijų atstovai, kurie atlieka viešojo sektoriaus skiriamų pinigų sportui stebėseną ir baudžiamąjį persekiojimą.

3. VIEŠOJO SEKTORIAUS LĖŠOS SPORTUI

Dauguma konfidencialių interviu metu apklaustų asmenų teigė, kad visose sporto finansavimo etapuose apstu specifinių rizikų. Žemiau pateikiama šių rizikų apžvalga.

3.1. VIEŠOJO SEKTORIAUS LĖŠŲ SKYRIMAS

3.1.1. Vieningų ir viešų kriterijų nebuvimas

Vieningų ir viešų kriterijų, kurie būtų taikomi viešojo sektoriaus lėšų asignavimams, nėra. Skirtingi kriterijai yra taikomi priklausomai nuo to, į kokią instituciją yra kreipiamasi, ir kokio projekto pagrindu. Nors turėti visiškai identiškus finansavimo kriterijus skirtingose institucijose ir nebūtų tikslinga, bendrų kriterijų trūkumas sudaro prielaidas neskaidriam skirstymui. Be to, projektinis finansų skirstymo pagrindas apriboja lėšų davėjų galimybes įvertinti skirtų lėšų tikslingumą ir naudą Lietuvos sporto ilgalaikiams tikslams.

Tuo metu savivaldybės pačios savo nuožiūra nusprendžia dėl kriterijų ir dėl sportui skiriamų sumų. Kalbinti ekspertai pabrėžė, kad kriterijai savivaldybių lėšoms gauti dažnai yra abstraktūs, ypač kai

⁵ Toliau šioje studijoje jie bus vadinami ekspertais.

pinigai skiriami aukšto meistriškumo sporto klubams ir sportininkams. Lėšos profesionaliems klubams, pasak jų, dažnai skiriamos asmeninių tarybos narių simpatijų ar pažinčių pagrindu.

Visi kalbinti ekspertai teigė, jog bendrai visų savivaldybių skiriamos lėšos sportui yra didesnės negu valstybės institucijų ir sudaro vidutiniškai apie 60% visų viešojo sektoriaus skiriamų lėšų, tą patvirtina ir preliminarūs KKSD skaičiavimai už 2010 – 2012 m.⁶

Pastaraisiais metais KKSD veiklą vertino⁷ Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT), kuri nustatė, kad: (I) neaišku, kiek ir kokio dydžio asignavimai yra numatyti skelbiant konkursus; (II) nėra pakankamai viešai prieinamos informacijos apie projektų atrankos komisijos veiklą; (III) viešai nepateikiama informacijos apie paraiškas ir pareiškėjus, kuriems lėšos nebuvo skirtos.

3.1.2. Neefektyvus valstybės paramos administravimas

Šiuo metu nėra tikslių skaičiavimų, kiek lėšų kasmet valstybė skiria sportui ir kūno kultūrai.⁸ Taip pat nėra vieningos elektroninės duomenų bazės, kurioje būtų registruojamos viešojo sektoriaus sportui skiriamos lėšos. Preliminariais KKSD skaičiavimais, metinės konsoliduotos lėšos sportui 2010 – 2012 metais buvo apie 110 mln. Eur.¹

Ekspertų teigimu, nemaža viešojo sektoriaus skiriamų lėšų dalis yra administruojama ne elektroninėmis priemonėmis, o popieriniais dokumentais, kurie didžiąja dalimi prieinami tik konkrečių institucijų tarnautojams.⁹ Tai apsunkina galimybes viešai matyti skiriamų finansų judėjimą bei sisteminei juos analizuoti. Pasak jų, lėšos, kurios galėtų būti skiriamos sporto ir kūno kultūros vystymui, yra tiesiog panaudojamos pačių lėšų administravimui.. Dalis ekspertų teigė, kad būtina kuo greičiau atlikti išsamią analizę apie skiriamų lėšų administravimo kaštus.

3.1.3. Projektinio finansavimo trūkumai

Viešojo sektoriaus lėšos sportui yra daugiausiai skirstomos projektiniu, o ne programiniu pagrindu. Tai apriboja lėšų davėjų galimybes įvertinti skirtų lėšų tikslingumą ir naudą Lietuvos sporto ilgalaikeis tikslams.¹⁰

6 Preliminarūs KKSD skaičiavimai. Aktualesnės statistikos šiuo metu nėra. 2010 – 2012 metų laikotarpiu savivaldybių skirtos lėšos sudarė nuo maždaug 65% iki 72 % visų valstybės ir savivaldybės asignavimų, o KKSD asignavimai sudarė nuo 25% iki 32%.

7 STT Antikorupcinio vertinimo išvada;

http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1115665&p_query=sport*&p_tr2=2&p_org=2494&p_fix=n&p_gov=n [žiūrėta 2016.10.24].

8 Taip yra dėl to, jog nacionalinės institucijos (daugiausiai – per KKSD) turi statistinius duomenis tik dėl savo skirstomų finansų. Savivaldos lygmeniu finansavimas yra administruojamas kiekvienos savivaldybės, o vieningų principų, nustatančių, kas yra parama sportui, nėra. Šiuo metu taip pat nėra statistinių duomenų apie tai, kiek gyventojai patys skyrė sporto paramai nuo sumokėto pajamų mokesčio.

9 KKSD planuoja imtis sporto statistikos sistemos sukūrimo: <http://www.kksd.lt/index.php?4112128721> [žiūrėta 2016.10.24].

10 Pavyzdžiui, 2017 m. atrankos konkursas KKSRF lėšoms gauti; <http://www.kksd.lt/index.php?2348044696>.

Šiuo metu nustatytas projektinis finansavimas reiškia, kad organizacijos, pateikdamos paraiškas lėšoms gauti, turi nusimatyti konkrečias finansavimo eilutes ir jų sumas, tačiau nėra vertinama, ar biudžeto eilutėse numatytos lėšos buvo panaudotos efektyviai. Pavyzdžiui, jei teikiant paraišką lėšoms gauti buvo nurodoma, kad bus iškovotas tam tikras kiekis medalių, o to padaryti nepavyko, lėšų gavėjo neprašoma pagrįsti, kodėl nepavyko pasiekti nusimatyto tikslo.

Daugelis kalbintų ekspertų siūlo pereiti prie programinio finansavimo. Dabartinė tvarka, pasak jų, apsiriboja vienerių ar dvejų metų planavimu, o tai neleidžia pamatuoti skirtų lėšų naudos, nes dažnu atveju rezultatas bus matomas gerokai vėliau nei finansuotoms veikloms skirtas laikotarpis.

3.1.4. Neskaidri valstybės įmonių parama sportui

Kasmet valstybės įmonės teikia paramą sporto klubams ir federacijoms.¹¹ Valstybės įmonės tai daro savo iniciatyva ir nederindamos šių veiksmų su jokiais viešojo sektoriaus institucijomis.¹² Kalbinti ekspertai teigė, kad dažniausiai ir gausiausiai sportą remia AB „Lietuvos geležinkeliai“,¹³ UAB „Lietuvos energija“, VĮ „Oro navigacija“ bei AB „Klaipėdos nafta“.

Pasak ekspertų, valstybės įmonių su sporto klubais sudaromi reklamos, įvaizdžio ir panašūs susitarimai neretai yra tik būdas įforminti tiesioginę paramą valstybės lėšomis. Ekspertai taip pat pabrėžė, jog praktikoje skiriama parama yra asmeninių simpatijų ar neoficialių pokalbių tarp klubų ir valstybės įmonių vadovų rezultatas.

3.1.5. Skirtingi atsiskaitymo standartai

Viešojo sektoriaus institucijos netaiko vieningų atsiskaitymo standartų už jų suteiktų lėšų panaudojimą sportui, be to, tik pavieniai sporto klubai ar federacijos už gautas lėšas atsiskaito viešai. Tai sukuria situaciją, kai valstybės lėšoms yra taikomi nevienodi atsiskaitymo reikalavimai, o gyventojai negali sužinoti, kaip buvo panaudotos sportui skirtos valstybės lėšos.

Pareigą atsiskaityti visoms sporto organizacijoms, gavusioms lėšų iš valstybės ar savivaldybių biudžetų, numato teisės aktai.¹⁴ Tačiau KKSD, kuri yra pagrindinė institucija, atsakinga už valstybės lėšų skirstymą, turi ribotus resursus tam atlikti.

11 Ši parama susilaukia ir nemažo žiniasklaidos dėmesio. Pavyzdžiui, 2016 m. lapkričio 7 d. portalo „15min“ straipsnis: „Lietuvos geležinkeliai“ parėmė „Lietuvos ryto“ klubą trečdaliu milijono; <http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/lietuvos-gelezinkeliai-pareme-lietuvos-ryto-kluba-trecdaliu-milijono-663-708125> [žiūrėta 2016.11.07].

12 Kai kurios įmonės turi vidines paramos skyrimo gaires, pavyzdžiui, „Lietuvos energijos“ paramos fondas; <http://www.le.lt/index.php/socialine-atsakomybe/paramos-fondas/1035> [žiūrėta 2016.11.07].

13 AB „Lietuvos geležinkeliai“ vienintelė akcininkė yra LR Susisiekimo ministerija.

14 Kūno kultūros ir sporto įstatymo 21 straipsnis;

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.791BF9249C9C/hWdkWcQsyh> [žiūrėta 2016.10.24].

Viešai prieinamos informacijos apie pavienių profesionalaus sporto klubų biudžetus taip pat nėra. Šiek tiek apie juos galima spręsti pagal klubų sumokėtus mokesčius ir VMI turimus duomenis, tačiau tai neleisėtų sužinoti bendro sporto įstaigos biudžeto bei kaip buvo panaudotos turimos lėšos.

3.2. STRATEGINIAI SPORTO POLITIKOS TIKSLAI IR INSTITUCIJŲ DARBO EFEKTYVUMAS

3.2.1. Nekonkretūs sporto finansavimo prioritetai

Šiuo metu galiojanti sporto ir kūno kultūros vystymo strategija (toliau – Strategija) buvo priimta tik 2011 m.¹⁵, o jai įgyvendinti skirtas Tarpinstitucinis veiklos planas (toliau – Planas) – 2014 m.¹⁶

Iki šios Strategijos sporto plėtra buvo planuojama be kompleksinio požiūrio, kas, daugelio ekspertų nuomone, reiškė finansų planavimą vieneriems metams į priekį. Ekspertai taip pat pabrėžė, jog ir patvirtintoje Valstybinėje sporto plėtros strategijoje, nepaisant nustatytų principų ir gairių, nėra pakankamai sukonkretinamas valstybės vaidmuo sporto srityje, trūksta finansinių asignavimų prioritetų.

Plane išskiriamos trys pagrindinės sporto veiklos sritys,¹⁷ į kurias, anot kalbintų ekspertų, gali pateikti beveik visos valstybės sportui skiriamos lėšos, ir yra neaišku, kuri iš šių sričių yra svarbiausia ir į kurią valstybė turėtų daugiausiai investuoti.ⁱⁱ

3.2.2. Atsakingų institucijų veiklos koordinavimo stoka

Dalis valstybės sporto ir kūno kultūros tikslų yra priskirti keletui institucijų, ne visada aiškus atsakomybių pasidalinimas tarp jų. Pavyzdžiui, už didelio meistriškumo sportininkų rengimą olimpinėms žaidynėms¹⁸ atsakingi 5 skirtingi subjektai: KKSD,¹⁹ KKS RF,²⁰ LTOK,²¹ⁱⁱⁱ savivaldybės²²

15 LR Seimo nutarimas dėl 2011 - 2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos patvirtinimo; http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395701 [žiūrėta 2016.10.12].

16 2014 m. vasario 5 d. LR Vyriausybės nutarimas dėl 2011 – 2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo; <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0281a57093ed11e38b43fecb1f42c99a?jfwid=-l5uh8x8h7> [žiūrėta 2016.10.12].

17 1) sveikos gyvensenos skatinimas per fizinį aktyvumą, sportą ir kūno kultūrą; 2) tinkamų sąlygų fiziniam aktyvumui ir sportavimui sudarymas; 3) didelio sportinio meistriškumo sportininkų rengimas. *Ibid*, 4 punktas.

18 *Ibid* 16, 3.1.2.Priemonė.

19 KKSD prie sportininkų rengimo prisideda per Lietuvos olimpinį sporto centrą (LOSC), kuris yra atsakingas už individualių olimpinį sporto šakų sportininkų rengimą.LOSC nuostatų 9 punktas; <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FBB597FB5EDE> [žiūrėta 2016.10.24]. Kūno kultūros ir sporto rėmimo įstatymo 34 straipsnis (pagal šį straipsnį KKSD gali įgalioti kitą instituciją atlikti sportininkų rengimo olimpinėms žaidynėms programos įgyvendinimo koordinavimą).

20 Kūno kultūros ir sporto rėmimo fondo įstatymo 4 straipsnis.

21 Kūno kultūros ir sporto įstatymo 31 ir 34 straipsniai.

22 Savivaldos įstatymo 6 straipsnio 29 punktas.

ir sporto federacijos.²³ Tokia institucinė sąranga ne tik neleidžia pamatuoti tikrosios skirtų lėšų naudos, bet gali biurokratizuoti ir apsunkinti veiklų koordinavimą. Galimas kompetencijų persidengimo pavyzdys yra neįgaliųjų sportas, kuris iš esmės yra finansuojamas ir organizuojamas KKSD,²⁴ tačiau tuo pat metu neįgaliųjų sportą kuruoja ir Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (NRD).

Be to, už Tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimą atsakinga institucija – KKSD – neturi viešojo administravimo įgaliojimų užtikrinti plano sėkmę, nes dauguma sporto tikslus įgyvendinančių institucijų yra ministerijos, t.y. turi aukštesnius viešojo administravimo įgaliojimus nei KKSD. Kitaip tariant, institucija, kuri pagal patį Tarpinstitucinį veiklos planą yra numatyta kaip koordinuojanti ir organizuojanti visą procesą, praktikoje atlieka labiau stebėsenos ir atliktų (ar neatliktų) darbų registratoriaus funkcijas, nes neturi administracinių įgaliojimų padaryti tiesioginį poveikį didesnės viešojo administravimo galios institucijoms.^{iv}

4. PAGRINDINIAI LIETUVOS SPORTO SUBJEKTAI

- **LR Seimas** – atsakingas už ilgalaikės sporto plėtros strategijos reglamentavimą ir valstybės biudžeto tvirtinimą.
- **LR Vyriausybė** – atsakinga už strateginių sporto tikslų sukonkretinimą tvirtinant Tarpinstitucinį veiklos planą. Vyriausybė taip pat nustato ir finansinių asignavimų dydžius veikloms, kurios yra finansuotinos iš valstybės biudžeto.
- **Vidaus reikalų ministerija** – atsakinga už įstatymų įgyvendinimą ir teisės aktų projektų kūno kultūros ir sporto srityje rengimą, dalyvauja rengiant sporto politikos planavimo dokumentus, atlieka šios srities teisės aktų projektų analizes ir teikia jų rengėjams išvadas.
- **Kūno kultūros ir sporto departamentas** – viena pagrindinių viešojo sektoriaus institucijų formuojant sporto politiką ir administruojant jos finansavimą. Esminės pareigos apima kūno kultūros ir sporto plėtojimo programų rengimą ir jų teikimą tvirtinti Vyriausybei, jų vykdymo

²³ Sporto federacijos yra atsakingos už komandinių olimpinį sporto šakų sportininkų rengimą Olimpinėms žaidynėms. KKSD Generalinio direktoriaus 2015 m. balandžio 10 d. Įsakymo Priedo 6 punktas; <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6fc2f960e1b011e4a4809231b4b55019> [žiūrėta 2016.10.24].

²⁴ Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 15 straipsnio 3 dalis; <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.199156E4E004/vpJLLKhzKK> [žiūrėta 2016.10.24]. *Supra* 14, 5 straipsnis.

koordinavimą ir kontrolę. Taip pat disponuoja Vyriausybės jai paskirtomis valstybės biudžeto lėšomis, skirtomis kūno kultūrai ir sportui plėtoti, skiria lėšas sveikos gyvensenos, kūno kultūros reikmėms, didelio meistriškumo sportininkams.²⁵

- **Kūno kultūros ir sporto rėmimo fondas**– šį fondą administruoja KKSD, tai nėra savarankiškas juridinis asmuo. Fondo lėšas sudaro (a) 1 procentas akcizo pajamų, gautų už alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką ir (b) 10 procentų lėšų, gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio.²⁶
- **Lietuvos tautinis olimpinis komitetas** - savarankiška, ne pelno siekianti, visuomeninė, pasaulio olimpiniam judėjimui priklausanti organizacija. Pagrindiniai LTOK tikslai yra sudaryti ir parengti delegacijas olimpinėms žaidynėms ir regiono, žemyno ar pasaulio kompleksinėms sporto varžyboms, rūpintis delegacijos narių ekipiruote, kelionėmis ir apgyvendinimu, siųsti sportininkus į Olimpines žaidynes, Europos žaidynes, jaunimo olimpines žaidynes ir festivalius.²⁷
- **Lietuvos olimpinis sporto centras** – KKSD pavaldi biudžetinė įstaiga, kurios pagrindiniai tikslai yra organizuoti Lietuvos sportininkų pasirengimą olimpinėms žaidynėms ir koordinuoti perspektyvių olimpinių sportininkų mokymosi ir treniravimosi sąlygas.²⁸
- **Savivaldybės** - savarankiškai ir nepriklausomai nuo nacionalinės valdžios rūpinasi kūno kultūros ir sporto plėtojimu, organizuoja gyventojų poilsiui reikalingus projektus.²⁹
- **Sporto federacijos** – organizacija, kuri rūpinasi sporto šakos plėtra tam tikroje teritorijoje (mieste, šalyje, žemyne, pasaulyje) arba veikla, susijusia su sportu (sporto medicina, sporto žurnalistika ir kita).³⁰
- **Sporto klubai** – organizacija, vienijanti kurios nors vienos arba kelių šakų sportininkus, rėmėjus, plėtojanti sporto šaką ar kelias sporto šakas, ugdanti sportininkus ar komandas, siekianti gerų sporto rezultatų, plėtojanti sveikos gyvensenos idėjas, turinti atributiką, tradicijas; gali turėti savo sporto bazę.³¹
- **Sporto mokyklos** – valstybei, savivaldybei priklausantis ar privatus juridinis asmuo, kuris teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę sudaryti sąlygas plėtoti kūno kultūrą ir sportą, rengti

25 Kūno kultūros ir sporto įstatymo 11 straipsnis;

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.791BF9249C9C/hWdkWcQsyh>.

26 Kūno kultūros ir sporto rėmimo fondo įstatymo 3 straipsnis;

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6F6FE78741D7> [žiūrėta 2016.10.24].

27 Daugiau apie LTOK: <http://www.ltok.lt/ltok/apie-ltok/> [žiūrėta 2016.10.24].

28 Daugiau apie LSOC: <http://www.losc.lt/lt/Tikslas-uzdaviniai-funkcijos> [žiūrėta 2016.10.24].

29 Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnis; <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.DOCD0966D67F/QcdXUtPrGk> [žiūrėta 2016.10.24].

30 Kūno kultūros ir sporto įstatymo 2 straipsnio 26 punktą;

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.791BF9249C9C/hWdkWcQsyh> [žiūrėta 2016.10.24].

31 Kūno kultūros ir sporto įstatymo 2 straipsnio 5 punktą;

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.791BF9249C9C/hWdkWcQsyh> [žiūrėta 2016.10.24].

sportininkus, skatinti sveikos gyvensenos principus, organizuoti sporto varžybas ir kitus kūno kultūros bei sporto renginius.³²

- **Nacionalinė kūno kultūros ir sporto taryba** – patariamasis sporto politikos formavimo ir jos įgyvendimo subjektas. Jis sudarytas iš šiame procese dalyvaujančių institucijų ir organizacijų atstovų. Jis aptaria teikiamų teisės aktų tinkamumą bei informuoja visuomenę apie kūno kultūros ir sporto vystymą.³³

i 2010 m. bendros konsoliduotos lėšos siekė apie 145,7 mln. Eur (iš kurių KKSD asignavimai sudarė apie 29,2 mln. Eur, o savivaldybių asignavimų dalis buvo apie 69,5 mln. Eur). 2011 m. bendros konsoliduotos lėšos siekė apie 152 mln. Eur (iš kurių KKSD asignavimai sudarė apie 34,6 mln. Eur, o savivaldybių asignavimų dalis buvo apie 69,7 mln. Eur). 2012 m. bendros konsoliduotos lėšos siekė apie 140 mln. Eur (iš kurių KKSD asignavimai sudarė apie 24,5 mln. Eur, o savivaldybių asignavimų dalis buvo apie 72 mln. Eur). Pačių KKSD atstovų teigimu, šių skaičių negalima laikyti itin tiksliais, tačiau juos galima panaudoti bendroms tendencijoms nustatyti. Pavyzdžiui, ši statistika leidžia daryti prielaidą, jog analizuotų metų laikotarpiu savivaldybių skirtos lėšos sudarė nuo maždaug 65% iki 72 % visų valstybės ir savivaldybės asignavimų, o KKSD asignavimai sudarė nuo 25% iki 32%. KKSD yra viena kertinių institucijų formuojant ir įgyvendinant Lietuvos sporto politiką. KKSD finansuojamas sporto sritis galima suskirstyti į keletą: 1) fizinio aktyvumo skatinimas; 2) didelio meistriškumo (profesionalų) rengimas; 3) sporto infrastruktūros plėtra; 4) neįgaliųjų sportas.

ii Šiuo metu Kūno kultūros ir sporto įstatyme pateikiami du svarbiausių sporto šakų apibrėžimai: „strateginės sporto šakos“ ir „prioritetinės valstybės sporto šakos“. KKSD priskiria konkrečią sporto šaką strateginėms ir prioritetinėms sporto šakoms atsižvelgiant į jų rezultatus per paskutinį olimpinį ciklą. KKSD Generalinio direktoriaus 2011 m. vasario 4 d. įsakyme, kuriuo tvirtinamas aktualus svarbiausių sporto šakų sąrašas, „strateginės sporto šakos“ ir „prioritetinės valstybės sporto šakos“ persidengia. Daugelis kalbintų ekspertų teigė praktikoje jokio esminio skirtumo nepastebintys.

iii Lietuvos tautinio olimpinio komiteto (LTOK) finansus sudaro pagal Loterijų įstatymą UAB „Olifėja“ skiriama 8% nominalios išplatintų loterijos bilietų dalis ir Tarptautinio olimpinio komiteto dotacijos. 2015 m. šie du šaltiniai atitinkamai sudarė 6 168 000 Eur (91%) ir 566 000 Eur (8%) LTOK pajamų. Lėšos, gautos remiantis Loterijų įstatymu, savo esme yra mokestinė prievolė (su įstatyme apibrėžtu šios prievolės įvykdymo gavėju – teisėti labdaros ir paramos gavėjai). Nors šių lėšų paskirstymas priklauso nuo loterijų organizatorių, o ne valstybės biudžeto sudarytojų, tačiau dėl savo mokestinės prigimties šias lėšas derėtų priskirti viešojo sektoriaus finansams.

iv Pavyzdžiui, Tarpinstituciniame veiklos plane yra numatyta: „3.1.3. Priemonė – bendrojo ugdymo mokyklose, vykdančiose specializuoto ugdymo krypties programas (pagrindinio ir vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programas), ugdyti talentingus būsimočius sportininkus“. Norint pasiekti šį tikslą ir parengti ugdomąją medžiagą kūno kultūros programoms ir vadovėliams reikia dviejų atsakingų institucijų aktyvaus bendradarbiavimo, t.y. Švietimo ir mokslo ministerijos ir KKSD. Kaip ekspertai minėjo konfidencialių interviu metu, neretai tokiais atvejais susiklosto situacija, kai ministerija tiesiog neturi paskyrusi konkrečių tarnautojų šiam tikslui pasiekti ar pats tikslas net neįtrauktas į pačios ministerijos tikslus (taigi šiai veiklai nepriskirtas finansavimas). Tokioje situacijoje KKSD, kaip visą Tarpinstitucinį veiklos planą koordinuojanti institucija, viešojo administravimo prasme negali užtikrinti tinkamo įsitraukimo iš aukštesnių administracinių įgaliojimų institucijų.

32 Kūno kultūros ir sporto įstatymo 5 straipsnis

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.791BF9249C9C/hWdkWcQsyh> [žiūrėta 2016.10.24].

33 Vyriausybės 2002 m. gegužės 13 d. Nutarimas dėl Nacionalinės kūno kultūros ir sporto tarybos sudarymo ir jos reglamento patvirtinimo; <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.166177/RJKsXDJTmy> [žiūrėta 2016.10.24].

“Transparency International” Lietuvos skyrius
Didžioji g. 5, Vilnius, Lietuva

Tel.: +370 5 212 69 51

info@transparency.lt
www.transparency.lt

